

УДК 633/635.000.57:57.02

СОРТОВІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ УРОЖАЙНОСТІ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ НА ДЕРНОВО-ПІДЗОЛИСТИХ ҐРУНТАХ

Сердюк В.П., Каленська С.М.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Пшениця озима є однією з найважливіших зернових культур в Україні, яка забезпечує стабільне виробництво хлібопродуктів і займає провідне місце в експорті. Проте продуктивність цієї культури значною мірою залежить від типу ґрунту, кліматичних умов і біологічних властивостей сорту [1]. У зоні Полісся України переважають дерново-підзолисті ґрунти, які належать до слабокислих або кислих, з низьким вмістом гумусу (до 2%), невисоким забезпеченням елементами живлення та несприятливою водно-повітряною структурою [3]. За таких умов важливим є правильний добір сортів, здатних адаптуватися до обмеженого мінерального живлення, кислотності та зниженої біологічної активності ґрунту [2].

Метою нашого дослідження є виявлення сортових особливостей формування стабільної урожайності пшениці озимої за вирощування на дерново-підзолистих ґрунтах: рН 5,2–5,6, гумус 1,4–1,7%, механічний склад - легкосуглинковий, зі слабкою буферною здатністю та високою здатністю до переущільнення. Для досягнення визначеної мети нами закладено польовий дослід. Досліджуються особливості росту та розвитку сортів пшениці озимої: Подолянка, Миронівська 61, Янтарка Полісся, Шестопалівка, Богдана, Зимоярка. Фоново вносили $N_{60}P_{60}K_{60}$ та вапнякові матеріали в дозі 3,5 т/га.

Оцінка сортів передбачає визначення морфометричних показників (висота рослин, довжина колоса, кількість зерен у колосі, маса 1000 зерен), агрофізіологічні властивості (інтенсивність кущіння, розвиток кореневої системи), стійкість до стресових факторів та рівень ураження хворобами. Також передбачається визначення показників продуктивності: урожайність зерна, вихід та вміст білка в зерні, число падіння, вміст клейковини.

Найбільшу урожайність у 2023/2024 в.р. сформували сорти Подолянка - 5,22 т/га та Янтарка Полісся - 5,03 т/га. Ці сорти характеризувалися високою польовою схожістю насіння, доброю енергією проростання, інтенсивним нарощуванням вегетативної маси в осінній період, що забезпечувало надійну перезимівлю. Вони також мали високу здатність до кущіння (понад 3 продуктивні пагони), міцне стебло, яке знижувало ризик вилягання на кислих ґрунтах із високим зволоженням. У той час як сорти Зимоярка та Шестопапівка продемонстрували нижчі результати (3,8–4,1 т/га), що пов'язано з меншою толерантністю до кислотності ґрунту, гіршою стійкістю до фузаріозу та борошнистої роси.

Дослідження показали, що урожайність тісно корелює з кількістю продуктивних стебел та масою 1000 зерен. Також важливою виявилася стійкість до абіотичних стресів (перепади температур, перезволоження), яка у більш адаптованих сортів виявилася вищою. Сортіві особливості впливають не тільки на кількісні, але й на якісні показники врожаю. Наприклад, сорт Подолянка мав вміст білка 13,6% і клейковини 27,2%, що відповідає вимогам для хлібопекарської групи «А». Тоді як інші сорти мали нижчі показники якості зерна.

Отримані результати підтверджують доцільність селекційного добору сортів озимої пшениці з урахуванням ґрунтових особливостей регіону. При вирощуванні культури на дерново-підзолистих ґрунтах доцільно використовувати адаптивні сорти з підвищеною кислотостійкістю, активною кореневою системою, високою польовою схожістю, та генетично закладеною стійкістю до комплексу грибкових хвороб. Застосування сортів, спеціально адаптованих до умов Полісся, дозволяє не лише стабілізувати врожайність, але й підвищити якість зерна.

Таким чином, сортові особливості відіграють ключову роль у формуванні продуктивності озимої пшениці на малородючих ґрунтах. Вибір правильного сорту - це один із найекономічніших і найефективніших шляхів оптимізації аграрного виробництва в зоні ризикованого землеробства. Надалі перспективним є проведення досліджень із залученням новітніх біотехнологічних сортів та впровадженням систем точного землеробства.

Список використаних джерел:

1. Базалій В.В. Селекційно-генетичні аспекти підвищення урожайності озимої пшениці. *Аграрні інновації*. 2023. 19. <http://agrarian-innovations.izpr.ks.ua/index.php/agrarian/article/view/446/473>
2. Кириченко В. В., Остапчук Л. М., Шпичак О.С. Вплив сортових особливостей на урожайність озимої пшениці в умовах Полісся. *Аграрна наука і практика*. 2022. 5(3), 33–39. <https://anp.org.ua/index.php/anp/article/view/197>
3. Погребняк П.С. Адаптивне землеробство на дерново-підзолистих ґрунтах Полісся України. *Вісник аграрної науки*. 2020. 4. 21–26. <https://visnyk.nubip.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/1505>

4. Пилипенко О.М. *Ґрунти України: властивості, класифікація, родючість*. Харків: Основа. 2020. 214с.

Національний університет біоресурсів і природокористування України
Національна академія аграрних наук України
Інститут сільського господарства Полісся НААН України
Інститут продовольчих ресурсів НААН України
Інститут садівництва НААН України
Актюбінський регіональний державний університет ім. К.Жубанова
RAGT Semences
Lulea University of Technology
Університет прикладних наук Вайєнштефан-Тріздорф
International Academy of Applied Sciences in Lomza

**Матеріали МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
«ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА, ЛОГІСТИКИ ТА
ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА»**

*присвяченої 110-річчю від дня народження видатного вченого,
основоположника кафедри технології зберігання, переробки та
стандартизації продукції рослинництва,
завідувача кафедри з 1968 по 1987 рр.,
доктора сільськогосподарських наук, професора
ЛЕСИКА БОРИСА ВАСИЛЬОВИЧА
2-3 червня 2025 року*

Київ - 2025

Матеріали доповідей міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційні технології виробництва, логістики та переробки продукції рослинництва» присвяченої 110-річчю від дня народження видатного вченого, основоположника кафедри технології зберігання, переробки та стандартизації продукції рослинництва, завідувача кафедри з 1968 по 1987 рр., доктора сільськогосподарських наук, професора Лесика Бориса Васильовича, 2-3 червня 2025р./ Редкол.: Подпрятів Г.І. (відп. ред.) та ін. Київ, 2025. 260 с.

Матеріали доповідей подані в авторській редакції учасників конференції

Відповідальний редактор: Г.І. Подпрятів

Технічне редагування, комп'ютерна верстка: В.І.Войцехівський

Адреса установи:

Національний університет біоресурсів і природокористування України
(НУБіП України)

вул. Героїв оборони, 15, м. Київ

03041, Україна

<https://nubip.edu.ua>

Агробіологічний факультет: <https://nubip.edu.ua/structure/abf>

Кафедра технології зберігання, переробки та стандартизації продукції
рослинництва ім. проф. Б.В. Лесика:

<https://nubip.edu.ua/node/1106>

<https://nubip.edu.ua/node/25814>